

Серія «MAGNUM OPUS»

Єнсен Йоганнес

€ 64 Норне-Гест. Похід кімврів / Йоганнес Єнсен ; пер. з данської Оксана Смерек. – Львів : Видавництво «Апріорі», 2026. – 320 с.

ISBN 978-617-629-973-8

«Норне-Гест» – третя книжка прозового епосу Й. В. Єнсена «Довга подорож». Процес цивілізаційного розвитку триває. Цього разу юному Гесту із західного узбережжя Зеландії судилося вирушити у тривалі мандрі, пізнати кохання і розлуку, стати відомим скальдом. Урешті-решт, уже зрілий Норне-Гест переступає поріг віків. Перед нами постає яскравий міфічний мандрівник-самітник, сміливець, який веде за собою ціле плем'я і віддано шукає землю мертвих.

У «Поході кімврів», четвертій частині циклу, автор переносить читачів у часи Римської імперії, розгортаючи панораму подій на теренах Ютландії, Франції, Італії. Наскрізний мотив цього твору – міграція кімврів з Ютландії в кам'яну добу. Нова епоха визріває у крові, боротьбі за владу і території. На жаль, у фатальній подорожі на південь від Альп кімври, подолані римськими легіонами, втрачають своє місце під сонцем.

УДК 821.113.4-34

Переклад зроблено за виданням:

Den lange rejse (Norne-Gæst. Cimbrenes Tog) /
Johannes V. Jensen Nærværende e-bog er produceret
på baggrund af Gyldendals 1. ardback-udgave fra 1996.

Co-funded by
the European Union

Фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені думки та погляди належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу або Європейського виконавчого агентства з освіти та культури (ЕАСЕА). Ні Європейський Союз, ні орган, що надає грант, не несуть за них відповідальності.

© Оксана Смерек, переклад, 2026
© Марія Гумецька, обкладинка, 2026
© Видавництво «Апріорі», 2026

ISBN 978-617-629-973-8

НОРНЕ-ГЕСТ

Гест з'явився на світ

Він народився на острові Зеландія. Його перший спогад – горобина, обліплена ягодами. Це було немов прекрасне червоне одкровення, що линуло, ведучи погляд далі вгору, у світ листя й ефемерних зелених крон, у самісіньку небесну блакить, де у блаженній глибині пропливали якісь великі білі форми. Цього дня він уперше побачив день.

Деся там, у цій синяві, було щось сяйливе й тепле; він повернув туди обличчя й побачив біле могутнє полум'я: оте щось виблискувало, наче розплавлене кільце. Коли, засліплений, заплющив очі, темрява під повіками почала повнитися дивними живими барвами. Коли ж знов їх розплющив, на верхівках дерев, небі й усьому довкола, з'явилися безколірні плями – примари сонця.

Мама поклала його горілиць під деревом на узліссі й помітила, що малюк якийсь задумливий – аж подив проступав на обличчі немовляти. Він підтягнув ніжки під себе й налякано покосився, коли з куща випурхнув птах. Той, лопочучи крилами, за якусь мить зник із виду. Зацікавив дитину й маленький зелений хробак, що звисав з невидимої павутини і звивався від доторку вітерця над його головою. Мама сміялася з дитяти, як сміються матері – і смутно, і радісно. Малий Гест¹, мабуть, так і не міг зрозуміти, звідки ж він узявся!

¹ Гест (з дан. *Gæst*) – гість. – Тут і далі примітки перекладача.

Так він і приніс собі ім'я. Гест виявився крихітним, безпорадним, німим і чужим створінням, мандруючи з одного невідомого світу в інший. Коли він народився, мама була неприємною, і жінки поруч боялися, що жінка так і не оговтається. Проте плач малюка повернув її до тям: мама розплющила очі й показала жестом прикласти його до грудей. Здавалося, що матір уже в іншому світі й не повернеться звідти. Отямившись, вона навіть не була подібна до людини. Але варто було новонародженому припасти до її набухлих персів, як жага жити з'явилася знову. Отак вони обоє прийшли зі свого незнаного світу й зустрілися одне з одним у житті. Маленький прибулець затримався в гостях надовго, а отже, мусив називатися Гестом, і всі раділи йому.

З'явившись, він поводився в усьому, як справжня дитина. Уже невдовзі навчився користуватися власними ручками й накидатися ними на те, на що старанно примружувався; бувало, що й промахувався. Однак коли вже дотягувався до речі, хоч би що там було, вона, хоч і кривою дугою, одразу прямувала простісінько до рота. Мамі не раз доводилося розтуляти вуста й вичищати ротик пальцями, аж допоки малий сам не навчився розрізняти, їстівне це чи ні.

Утім, здебільшого малюк спокійно спав собі в мішку в мамі за спиною. Зазвичай Геста постійно колихали, хоча іноді, коли мама нахилилася на березі зібрати мушлі, міг випасти у воду; такі випадки лише урізноманітнювали сновидіння, не заважаючи спати.

Одного разу, після грози, він, що заледве навчився ходити, скотився з маминого коліна, щоби схопити веселку. Та ніби й стояла в зеленій траві нерухомо, проте відразу рухалася, коли малий наближався до неї. Коли Гест спустився аж до берега моря, де веселка зависла над водою двома колонами, він, не вагаючись, підіткнув свій шкіряний фартушок і подався гуляти морем. Мама кинулася за ним, витягла на берег, а потім хитала головою і сміялася з навдивовижу тямущого маленького чоловіка. Було зрозуміло: такий піде далеко. Так врешті

й сталося, бо іще хлопцем він полишив плем'я і розпочав самостійне життя.

Маму Геста, жінку кам'яного віку, звали Гро. Вона була матір'ю всього племені. Дітей у поселенні було чимало, сама Гро мала багатьох, але на своїх і чужих не ділила – опікувалася всіма. Щоразу, побачивши дитину з піднятими рученятами, брала її на руки, поїла і присипляла біля грудей. Уранці прокидалася першою, а лягала останньою, ніхто й ніколи не бачив, коли вона спить. Завдяки їй плем'я трималося купи без примусу. В середині чоловічого кола ватажка не обирали. Якщо ж виникали якісь непорозуміння, тривали вони доти, допоки не втручалася Гро. Її любили всі чоловіки.

Дитинство Геста минало під крилом матері Гро, на сонячній піщаній латці поміж лісом і берегом моря.

Поселення

Місцина, у якій народився Гест, була не на узбережжі острова Зеландія, а надійно прихована всередині затишного фіорду на боці Великого Бельта, трохи вглиб суходолу. Жодному, хто дивився б із моря, не могло й на думку спасти, що узбережжя заселене. Звідси воно скидалося на довгий, зусібіч замкнутий ліс, що колисався на хвилях, – такою низькою була твердь. Позаду, там, де закінчувався берег, у море врзався також вкритий лісом мис: чи то шматок самого острова, чи ще якийсь із низьких данських островів, що зачалися між Балтійським морем і протокою Каттегат.

Небом пливли великі хмари, немов повільні блукаючі острови, – острови в морі, острови на небі; море шуміло, день довгий, блакитний, тиша предвічна – тільки чайки та інші морські птахи творили довкола узбережжя морську музику. Мовчки підіймався тюлень і дивився вологими очима на суходіл. Від лісу ширився стовп диму, і тварина, відчувши, неприємний запах, тицялася у воді головою поміж двох великих, покритих водоростями каменюк.

Там, де в глибині над лісом здіймався дим, жили люди. Кам'янистий берег і вузька дюна відділяли ліс од моря. Низькі вузлуваті чагарники й низькорослі дерева, що росли близько до землі, пригнуті вітрами, видавалися ще більш непрохідними, ніж тернові зарості. Деревя поступово виростали, і передні заступали задні; з моря ліс видавався похилим, гладким дахом, що вивиснувався від берега до середини острова. Було схоже на те, наче суходіл повернувся спиною до моря.

Однак десь в одному місці біля мису, через невеличке гирло, море врзалось в суходіл – зовсім непомітно, якщо не знати, – тоді розширювалося у фіорд, а далі відкривався ліс. Усередині фіорду було ясніше й тихіше, ніж на вітряному

березі моря; сонце гріло тут більшу частину дня. Крізь яскраву від полуденного сонця воду, що рівно вилискувала в бухті, було видно піщане дно, схоже на суцільне велетенське ложе з колоніями устриць.

Уздовж бухти простягався кам'янистий, покритий морськими водоростями берег, а його низькі схили були всіяні галькою, кругляками й великими уламками скель. Понад схилами розкинувся ліс. Однак, на відміну від того лісу, що горбатився на березі моря, порослий терном і густими чагарниками, цей був незагущеним, з високими стовбурами, немов воротами, які вели в бухту. Здорові кошатлі крони зводили арку під тихим леготом і сонцем, і вдень тут завжди віяло спокоєм.

А скільки ж то білих чайок на берегах, там, де тепленька вода завглибшки кілька дюймів. Вони квилили, кигикали, дерлися цілими днями, плескаючи крильми і кружляючи, сиділи на великих каменюках за бухтою, виливали душу одна одній так, що аж відлунювало від морської гладі до лісу й далі до іншого боку фіорду, до схилу, також увінчаного куполоподібним, осяяним сонцем лісом. Над усім цим височіло блакитне небо з білими кучерявими хмарами, що відбивалися у воді, конкуруючи з чайками у своїй білизні.

У нерухомому повітрі висів теплий густий чад од бродіння водоростей, нагрітої сонцем солоної води, широко роззявлених, викинутих відливом мушель, що вже починали тхнути, і білого посліду чайок. До цього ще домішувалися пряний запах зеленого лісу, нотка малинового й медового солоду із сонячних лісових галявин та диких квітів і трав, які торкалися одне одного довгими стеблами.

Увечері тут ставало шумно. Тюлень обережно впливав з моря, видирався на великий камінь у бухті й перевертався набік, щоб подрімати. Аж раптом один чи кілька невеликих стовбуроподібних об'єктів, кожен із чимось рухомим, живим, виповзав із сутінок. Це були мисливці, які, побачивши це морське створіння, намагалися оточити його. Вони вважали тюленя смачною дичиною, бо ж на ньому не липше повно м'яса,

а ще й шкура особливо цінна. Залишалося лише перехитрити тварину й поцілити гарпуном, допоки зовсім не спочило. Та варто було тюленеві відчутти найменшу небезпеку, як він миттю так само тихенько пірнав у воду, а мисливці поверталися на берег. Жінкам, які в радісному очікуванні вже розклали вогнище, повідомляли, що мали справу не просто з морським звіром, а з якимсь надприродним створінням, що може ошукати тямущих людей.

Поселення розкинулося трохи далі від берегової лінії, вгору по схилу. Не було там на що дивитися: з десятків видовбаних і витягнутих на берег човнів, що з відстані походили на повалені дерева, яких тут було вдосталь. Хижки вгорі на узліссі були геть подібні одна до одної: земляні нори, зверху прикриті дерном, що зливався із зеленню. Улітку люди здебільшого полюбляли ночувати надворі, біля вогнища, під розтягнутою на кількох жердинах шкурою. Лише жінки та малі діти цілорічно спали в землянках. Коли ж чоловіки не збиралися до лісу чи на рибалку, днювали на самому березі, де завжди палав вогонь. Тут вони почувалися як удома: опікувалися дрібними справами, їли на довгій затишній купі порожніх мушель та інших відходів, спожитих упродовж багатьох років, і згадували про колишні трапези.

На сонячному узліссі, під схилом, де майже завжди було безвітряно, досі тримався пронизливий, бридкий, сирий запах. Тут відгонило старим риб'ячим жиром, прогнилими моллюсками й водоростями, змертвілим вапном і прокислою соленою водою. Домішувався ще дим од багаття, пряні соки свіжої деревини, гарячий дух вуглин, сморід вологої золи, а ще запах собак, просякликх водою і сіллю, липких людських тіл і немитих голів. Годі було стриматися і не чхнути так, щоб аж серце вискакувало.

Добре тут, відчуваєшся як удома.

Сидиш собі, мов на тарелі, поруч – берег, наче велика, щедра комора, стіни у вітальні – ніжні літні бризи, стеля – розлоге небо.

Спокій витав над розніженим просторим берегом, куполи хмар відбивалися в морській безодні, ластівки, побачивши своє відображення у воді, мовчки кидалися в морську гладінь; море й небо спочивали в обіймах одне одного, як світи-близнюки.

Здавалося, наче нічого більше й не існувало, крім полудня і літнього сонцестояння. А десь далеко, за видноколом, гриміли короткі підземні поштовхи, немовби щось рухалося в надрах Землі.

